

Kişvəri və onun poeziya səlfləri (*Anadilli divanı əsasında*)

Könül Əhmədova

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu, dissertant
E-mail: ahmedovakonul@yahoo.com

Annotasiya. XV əsrdə ana dilində yazdığı şeirləri ilə Azərbaycan poeziyasının inkişafına qiymətli töhfələr vermiş sənətkarlardan biri olan Nemətullah Kişvəri özünəməxsus poetik dünyagörüşü və ifadə tərzinə görə seçilən şairlərdəndir. Onun ana dilində yazdığı lirik şeirlər “Divan”ı çox geniş yayılmış, bir çox şairlərin yaradıcılığına böyük təsir göstərmişdir. Kişvəri Azərbaycan poeziyasının inkişafında xüsusi yer tutan Həbib və Xətayi kimi sənətkarlarla yanaşı, dahi Füzulinin layiqli səlflərindən biri olmuşdur. Bununla bərabər, Kişvəri sənətində özbək şairi Əlişir Nəvai təsiri də böyük əhəmiyyət kəsb edir. Aydın dili, axıcı və ritmik quruluşu ilə səciyyələnən Kişvəri yaradıcılığında Nəvai təsiri olaraq cığatay türkcəsinin elementləri özünü fonetik və morfoloji cəhətdən açıq-aşkar göstərir. Kişvəri Əlişir Nəvainin qəzəllərinə nəzirələrlə yanaşı, 5 təxmis də yazmış və cığatay şairi Lütfinin də bir qəzəlini təxmis etmişdir. Kişvərinin osmanlı şairlərindən olan Əhməd Paşa və Nizami Qunəvinin qəzəllərinə yazdığı təxmislər də vardır. Məqalədə həmin təxmislər haqqında da bəhs edilir.

Açar sözlər: təxmis, səlfləri, cığatay türkcəsi, divan, poetika

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 07.11.2025; qəbul edilib – 19.11.2025

Kishwari and his poetry predecessors (*Based on his diwan in the native language*)

Konul Ahmedova

Institute of Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS, Dissertator
E-mail: ahmedovakonul@yahoo.com

Abstract. Nematullah Kishwari was one of the masters who made valuable contributions to the development of Azerbaijani poetry with his poems written in native language in the 20th century and he distinguished by his unique poetic perspective and style of expression. His “Diwan” consisting of lyrical poems written in the native language widespread and had a great influence on the creativity of many poets. Kishwari was one of the worthy predecessors of the great Fuzuli, as well as masters such as Habibi and Khatai, who had a special place in the development of Azerbaijani poetry. At the same time, in the creativity of Kishwari the influence of Alishir Navai, Uzbek poet is of great importance. In the creativity of Kishwari characterized by clear language, fluent and rhythmic structure the elements of Chagatai Turkic manifests itself in phonetic and morphological terms as an influence of Navai. Kishwari wrote the nazires to Alishir Navai’s ghazals, as well as 5 takhmises; and wrote the takhmis to one of Lutfi’s ghazals. There are also takhmises that the poet wrote for the ghazals of Ottoman poets such as Ahmed Pasha and Nizami Gunavi. In the article is dealt with these takhmises.

Keywords: takhmis, Chagatai Turkic, diwan, poetry

Article history: received – 07.11.2025; accepted – 19.11.2025

Giriş / Introduction

Nemətullah Kişvəri (XV əsr) orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatında klassik şeir nümunələrinin ustası kimi sənətdə iz qoyan şairlərimizdəndir. Şair klassik divan poetikasını ana dilində inkişaf etdirərək Azərbaycan ədəbiyyatına böyük töhfələr vermiş, milli poetik düşüncəsi ilə özündən sonra gələn şairlərin yaradıcılığına təsir göstərmişdir. Kişvərinin milli-mənəvi dəyərlərlə zəngin olan poetik mirası həm Azərbaycan, həm də Şərq ədəbiyyatında dərin iz buraxmışdır. Hətta Azərbaycan poeziyasının iftixarı Məhəmməd Füzulinin də Kişvəri yaradıcılığından bəhrələnməsi ilə bağlı araşdırmalar vardır. Akademik Həmid Araslı bu barədə yazır: “Kişvərinin “Divan”ını tədqiq etdikdə aydın olur ki, dahi Azərbaycan şairi Füzuli, Kişvəri yaradıcılığından çox şey öyrənmişdir. O, Kişvəri şeirlərini dərin bir məhəbbətlə oxumuş, ona nəzirələr yazmış, onun dil zənginliyini, ifadə tərzini mənimsəmişdir. Bu da Kişvərinin Füzulinin görkəmli sələflərindən birisi kimi ədəbiyyat tariximiz üçün qiymətli olduğunu təsdiq edir” [1, s.627].

Əsas hissə / Main Part

Nemətullah Kişvərinin həm Azərbaycan, həm də fars dilində qələmə alınmış divanları vardır. Sam Mirzənin “Töhfeyi-Sami” təzkirəsində Kişvəri haqqında çox qısa məlumat verilmişdir. Şair haqqında bəzi məlumatları divanlarında yer alan şeirlərindən öyrənirik.

Kişvəri orijinal dil üslubunda düşüncə fərdiliyi və klassik ənənəyə bağlılığı ilə seçilən sənətkarlardan olmuşdur. Şairin əsərlərində sələfləri olan Nəsimi, Xətayi, Nəvai yaradıcılığının təsiri aydın duyulur. Kişvəri bu qüdrətli şairlərin bədii irsindən faydalanaraq bənzərsiz sənət nümunələri ortaya qoymuşdur. Lakin sənətkar anadilli şeirlərini özünəməxsus tərzdə, sələflərindən fərqli olaraq, yığcam, ərəb-fars tərkiblərindən azad formada yazmışdır. Şairin dilinin sadəliyi və xalq üslubuna yaxınlığı ilə seçilən əsərləri anadilli şeirimizin inkişafında mühüm rol oynayır.

Kişvərinin sələflərindən birinin də Həbibisi olması ilə bağlı akademik Həmid Araslı öz tədqiqatlarında bəhs etmişdir. Həbibisi yaradıcılığının ilk dövrü Sultan Yaqubun sarayında keçməsi ilə bağlı bəzi məqamlar tədqiqatlarda göstərilir. Buna əsasən yəqin edə bilərik ki, Kişvəri və Həbibisi arasında dostluq əlaqəsi qurulmuş, şeir və sənət haqqında həmsöhbət olmuşlar. Kişvərinin anadilli divanında Həbibiyə müraciətlə yazılmış şeir parçasını nümunə göstərə bilərik:

*Nə mən nalanə Həmdəmdir Həbibisi,
Nə mən bimarə müşfiq bir təbibisi,
Nə mən, məhcurə vəslidən nəsibi,
Həbibisi, va Həbibisi, va Həbibisi!*

* * *

*Əgər görsən səba ol bivəfani,
O şol biganeyi, na aşinani,
Degil, unutmagil mən binəvani
Həbibisi, va Həbibisi, va Həbibisi! [6, s.162]*

Yaradıcılığının son dövrü dərin ictimai məzmunlu əsərləri ilə diqqəti cəlb edən şair bu nümunədə duyğularını, son çırpınışlarını dostundan mədəd umaraq göstərir. Onun fikrincə, yaşadığı bu çətin anlarda nə ahını dinləyən həmdəmi, nə xəstə könlünə dərman olacaq şəfqət sahibi, nə də əzablar içində ona dayaq olacaq dostu yanında yoxdur. Həbibiyə müraciətlə yazılmış bu şeir parçasında şairin hər şeydən əlini üzərək Həbibisini bivəfa adlandırması və ondan kömək gözləməsi aşkar duyulur. Həmid Araslının da qeyd etdiyi kimi, Kişvəri zəmanənin daşlaşmış münasibətlərindən gileylənir, öz dövrünə qarşı narazılığını dilə gətirir.

Nemətullah Kişvəri də dövrün ənənəsinə sadıq qalaraq, Nəsimi və Xətayi kimi sənətkarların yaradıcılığından bəhrələnmiş, sələfləri cığatay türkcəsində yazıb-yaratmış Lütfi və Nəvainin yaradıcılığından təsirlənərək nəzirələr yazmış, təxmislər etmişdir. Şairin anadilli divanında səkkiz təxmislər yer alır ki, bunlardan beşi Nəvai qəzəllərinə yazılmışdır. Bununla bərabər, bəzi mənbələrdə şairin Əhməd Paşa və Nizami Qunəvi kimi sənətkarların qəzəllərinə yazdığı təxmislər vardır. Aşağıdakı nümunəyə baxaq:

*Ey səhiqəd dilbərim, bolsan hər yana,
Kişvərinin könlüdür, qanı bilə qurban sana.
“Lütfini qovma eşikdən, ver zəkati-hüsn ana,
Xanda etsün sən qəni barəndişi Allahını”. [6, s.157]*

“Ey Kişvərinin könlünü, qanını verdiyi dilbər, o sənin şəfqət, mərhəmət dolu baxışına möhtacdır. Bircə dəfə mərhəmət, qayğı dolu baxışınla ona tərəf bax. Lütfini eşikdən qovma, ona hüsnünü, gözəlliyini zəkat eylə, sənin üçün Allahın rəhmətini diləsin”. Bu təxmislər nümunəsində diqqəti çəkən əsas məqamlardan biri olan klassik poeziyada geniş yer alan eşq münasibətinin ilahiləşdirilməsidir. Sevgilisinin bir baxışını zəkat sanan şair onun gözəlliyini bütün qiymətli şeylərdən üstün tutur. Buradakı “zəkati-hüsn” kəlməsinin yalnız lütf olunmuş bəndələr üçün nəzərdə tutulduğu göstərilir. Bu isə aşiqin kamilliyə çalışması ideyası ilə səsleşir. Yüksək romantik və sufi çalarlarla dolu olan şeir nümunəsinin məqtə beytində hər iki şairin adını gördüyümüz üçün Kişvərinin şair Lütfinin şeirinə təxmislər etdiyini əminliklə demək olar. Bu təxmislər həm incə duyğuların, həm də ilahi məhəbbətin vəhdəti şəklində qələmə alınmışdır.

Başqa bir nümunəyə diqqət edək:
*Kişvərinin könlü gər bolduysə gəm yeri nə gəm,
Həmdəmidür naləvü həmsöhbətidir yenə gəm.
Ölsə yüz Fərhad yox bir zərrəcə Şirinə gəm,
“Xanda bilsün ol ki, Əhməd bilməsin tanrına gəm,
Şir uman su yerinə şuri-dili-Fərhadidən”. [6, s.154]*

Əhməd Paşayanın qəzəlinə təxmislər olaraq yazdığı bu nümunədə Kişvəri öz sevgisi ilə xalqın rəğbətini qazanan Fərhadı və gözəlliyi, isməti ilə dillərdə dastan olan Şirini nümunə gətirərək, uğurlu bir bənzətmə yaratmışdır. Kişvərinin qəlbi dərd, qəmlə dolu olsa da, şair bundan şikayət etmir, çünki sevən üçün qəm çəkmək təbii bir hal sayılır. Onun həmdəmi, dostu nalədir, həmsöhbəti isə yenə qəmdir. Əgər yüz Fərhad olsaydı, yenə Şirin kimi sevgilinin nəzərində zərrəcə önəmi yoxdur. Burada “Fərhad və Şirin” əfsanəsi xatırladılaraq, sevginin qarşılıqsız olduğu vurğulanır. Kişvəri özünü əbədi aşiq olan Fərhad obrazına bənzədərək sevginin ona yalnız əzab gətirdiyini bildirir, Fərhadın dərdini yaşayan aşiqin vəziyyətini göz önünə gətirir.

Digər nümunəyə baxaq:

*Yek cəhət görgil sənünlən Kişvəriyyəi-xəstənin,
Bənzər idi ağzına, beynin çıxardı püstənin,
Aşiqi-zarındurur çün sən yüzi güldəstənin,
“Hey deyəydin türənə, ey kim, Nizami-xəstənin,
Canını zülm ilə alıb, qəsdə imanındadır”. [6, s.153]*

Bu şeir nümunəsində Kişvəri osmanlı şairi Nizami Qunəvinin divanında yer alan 7 beytlik qəzəlinə elə 7 bənddən ibarət təxmislər yazmışdır. Bu bənddə Kişvəri özünü Nizami kimi eşq yarasından ağrı çəkən aşiq kimi qələmə verir.

Kişvərinin anadilli divanındakı şeirlərində cığatay türkcəsinin təsiri qabarıqdır. Şairin onunla eyni dövrdə yaşayan sənət dostu Nəvainin yaradıcılığından təsirlənərək əsərlərini cığatay

türkcəsində yazdığı da təsadüfi deyil. Hər iki sənətkarın şeirlərində insana məhəbbət, real və səmimi duyğular öz əksini tapır.

Tarixi mənbələrdən məlum olduğu kimi, Kişvəri Ağqoyunlu hökmdarı Sultan Yaqubun sarayında yaşamış, şeir məclislərinin başında dayanmışdır. Sultan Yaqub hakimiyyətdən getdikdən sonra saraydan uzaqlaşdırılan şair şeirlərində keçmiş günlərini kədərlə anır, Sultan Yaqubun bayrağının bir daha dalğalanmasını, ötən günlərin qayıtmasını arzulayır:

*Vəh ki, dönsəydi mana ruzi-cavanlıq bir dəxi,
Yüz verəydi Xızra abi-zindəganı bir dəxi,
Yarlıq qılsaydı feyzi-asımanı bir dəxi,
Kim, görədim şol məhi-namehribanı bir dəxi,
Kövkəbi-bəxtim çıxaydı nəğəhanı bir dəxi.* [6, s.165]

Bu şeir parçasında Kişvəri xoş günlərini xatırlayaraq giley-güzar içindədir, əvvəlki şirin çağlarına həsrət qalaraq taleyinin yenidən çiçək açmasını diləyir. Şair yenidən bəxtin onun üzünə güləcəyinə ümid bəsləyir. Uğurunun, saraydakı şanlı günlərinin qayıtmasını istəyir.

İctimai-siyasi səbəblərə görə vətəninə tərki etməyə məcbur olan ədib bir müddət Təbrizdə yaşamış, daha sonra Hüseyn Bəyqaranın sarayında yaşayan sənət dostu olan dahi özbək şairi Əlişir Nəvayiə pənah aparmışdır. Bəzi tədqiqatlarda Kişvərinin Səmərqəndə gəlməsi və orada yaşayıb yaratması barədə yazılı mənbələrdə məlumatın olmaması göstərilə də [2, s.618], daha sonrakı araşdırmalarda bu faktlar özünün təsdiqini tapır: “XV. yüzyl sonu XVI. yüzyl başlarında ülkenin içinde bulunduğu siyasi durum ve hayat şartları sebebiyle, şairlerin bir kısmı İstanbul'u merkez kabul ederek İstanbul'a gelmişler ve burada eserlerini vermişlerdir. Diğer bir grup şair ise, Ali Şir Nevayi'nin etkisiyle Çağatay sahasına yönelmiştir. Kişveri de Nevayi'nin etkisiyle Çağatay sahasına yönelen şairlerdendir” [3, s.48].

Əlişir Nəvainin dostu olan və onu sarayına gətirən Hüseyn Bəyqara da şairlik peşəsinə yiyələnərək sənət aləmində öz sözünü demiş hökmdar-şair olmuşdur. Nemətullah Kişvəri anadilli divanında yer alan bir şeirində öz sənətinin heç də Nəvai yaradıcılığından aşağı olmadığını, sadəcə Nəvainin bəxtinə Hüseyn Bəyqara kimi sultanın düşməsindən danışır:

*Kişvəri şeiri Nəvai şeirindən əskik iməs,
Bəxtinə düşsəydi bir Sultan Hüseyni-Bəyqara.* [6, s.115]

Nemətullah Kişvəri Nəvainin qəzəllərinə nəzirələr yazmış, təxmislər etmişdir. Əlişir Nəvainin əsərlərinin mövzu-ideya cəhətdən zənginliyi Kişvərinin diqqətini cəlb etmiş, çağatay türkcəsinin şirinliyi şairin ürəyinə yatmışdır. Tədqiqatlarda bu barədə belə yazılır: “N.Kişvərinin Ə.Nəvai qəzəllərinə yazdığı təxmislər mövzu baxımından məhəbbət, ictimai-siyasi və nəsihət məzmunlu olmaqla üç qrupa bölünür” [7, s.175].

Məhəbbət mövzusu şairin yaradıcılığında ən geniş yayılmış ideya xəttidir, təxmis janrı da bu məzmunun ifadəsində xüsusi rol oynayır. Şair təxmis janrı vasitəsi ilə orijinal qəzəlin lirikasını genişləndirməklə yanaşı, aşiqin duyğu dünyasını poetik çalarlarla təqdim etmək imkanı qazanır. Şair təxmislərində ilahi və dünyəvi məhəbbəti bir-birinə sintez edərək təqdim edir, sevgilini həm bəşəri gözəlliyin simvolu, həm də ilahi nurun təcəssümü şəklində qələmə alır. Kişvəri Nəvayiə yazdığı məhəbbət məzmunlu “Boldum sana” rədifli təxmisində öz hisslərini aşiqin dilindən belə vermişdir:

*Ey gözəllər padişahi, ta gədə boldum sana,
Can sana qurban bolub, mən həm fəda boldum sana,
Daməni-eşqini dutub, xaki-pa boldum sana,
“Görgali hüsnünü zarü mübtəla boldum sana,
Nə bəlalığ gün idi kim, aşina boldum sana”.* [6, s.150]

Məhəbbət mövzusunda yazılmış bu şeir parçasında aşiq gözəllər padşahına eşqini etiraf edərək onun qabağında əyilir. Bütün acizliyi ilə gözəlliyi qarşısında diz çökərək yalvarır, canını qurban edir, eşqini isə ona fəda verir. Kişvərinin başqa bir təxmisinə diqqət yetirək:

*Ol kim, anın çeşmi-məstü qəmzəyi-qəttalı bar,
Xali-mişkin birlə xətti-səbzü rəngi-alı bar.
Sanasan kim, ləbləri içində qat-qat balı bar,
"Barca xublərinin qəddü rüxsarü xəttü xalı bar,
Leyk ol kim, bizni bihal eylər özgə halı bar". [6, s.151]*

Əlişir Nəvainin "Bar" rədifli qəzəlinə Kişvərinin yazdığı təxmisdə aşıqın saf, təmiz məhəbbətlə məşuqənin gözəlliyini mədh etməsi, sevgiliyə hüsn-rəğbət bəsləməsi aşkardır. Şair gözəlin gözlərini "çeşmi-məst" adlandırmaqla onun baxışının aşıqın ağıl və iradə gücünün əlindən alacaq qədər təsirli olduğunu vurğulayır. "Qəmzəyi-qəttal" ifadəsində isə gözəlin qəmzəsi aşıqə görə öldürücü təsir bağışlayır. "Sanasan kim, ləbləri içində qat-qat balı bar" misrası isə aşıqın sevgilinin dilindən çıxan hər bir sözə, ifadəyə duyduğu məhəbbətin bədii təsviri kimi verilib. Kişvəri gözəlin hər cizgisində bir mənə tapır, gözəlliyini ilahi nur mənəbəyi kimi simvolizə edir. Şairin insan gözəlliyi qarşısındakı heyranlığı o qədər inandırıcı şəkildə verilib ki, şeir oxucuya dərin zövq verir.

*Ey vay kim, can verdimü bir yari-canı tapmadım,
Sərv boylu bir güli-ğönçədəhanı tapmadım.
Pir oldum hicrdən bir novcəvanı tapmadım,
"Mehri kop görkəzdüm, əmma mehribanı tapmadım,
Can bəsi qıldım fəda arami-canı tapmadım".*

*Məndən ayru qalğalı ol Yusifi-gülpirəhən,
Kişvəri tək bolmuşam bir sakini-beytülhəzən,
Gərçi əskük olmadı andan mana türlü süxən,
"Ol aman içində bolsun, ey Nəvayi gərçi mən,
Bir zaman eşqində möhnətdən əmanı tapmadım". [6, s.155]*

Kişvəri poeziyası yalnız ilahi və dünyəvi eşqin məcmusundan ibarət deyil, onun əsərləri həm də dərin ictimai kədər motivləri ilə seçilir. İctimai-sosial narahatlıqlar, dövrün ədalətsizlikləri humanist şairi dərindən narahat etmiş, insan taleyinə laqeyd yanaşmamışdır. Kişvərinin məhəbbət mövzulu şeirlərində belə, taleyin yükünün və sosial əzabların kölgəsi görünür. Kişvərinin təxmisləri içərisində zamanədən şikayət motivli, ictimai-siyasi məzmunlu şeirlər də vardır. Örnək olaraq, Nəvainin "Tapmadım" rədifli qəzəlinə yazılmış təxmisi göstərə bilərik. Şeir parçasında şair zamanın insanları dəyişdirməsindən, vəfanın, mərhəmətin yoxluğundan şikayətlənərək axtardığı sevgini tapmadığını təəssüf hissi ilə vurğulayır. Onun fikrincə, zaman dəyişdikcə insanlar da dəyişir, əsl sevgi, vəfa-etibar da getdikcə azalır.

Kişvərinin Əlişir Nəvayiə yazdığı nəsihətnamə xarakterli təxmisi kimi aşağıdakı şeir nümunəsini vermək olar:

*Hakiməm dib xəlqini incitmə bir təqrib kim,
Padişahlar xandəvü acizlərə tə'dib kim,
Şah adil bolsa, dəyməz mülkinə asib kim,
"Şəhğə iş el fikrini qılmaqdurur, vəh zib kim,
Bir sürük toydur rüəyayə şəhşəbani biş imas".*

*Bavücuti-zöhdü təğva Kışvəriyi-xirqəpuş,
Namü namusi qoyub boldu gədayi-meyfüruş,
O Məsihiənfəs dilbərini görcək badənuş,
“Gör Nəvayi ustadi avarəlik, ey əhli-huş,
Qəm yemək divaneyi-bixanümani biş imas”.* [6, s.158]

Nəsihətlər şəklində yazılan şeir nümunəsi ədalət, mərhəmət və insanlıq dəyərləri üzərində qurulub. Şeirdə Kışvəri öz xalqı, milləti uğrunda narahatlığını ifadə edir, hökmdarları öz xalqını incitməməyə, adil olmağa çağırır, Şair hakim mövqedə olanlara səslənərək onları zülmün daşını atmağa və gücün verdiyi imkanlardan sui-istifadə etməməyə səsləyir. “Padişahlar xandəvü acizlərə tə'dib kim” misrasında güc sahibi ilə zəif insan arasındakı münasibətin ədalət tərzisində ölçülməsi əsas götürülür. “Şah adil olsa, dəyməz mülkünə asib kim” misrasında ideya isə ümumşərq siyasi-didaktik poeziyasının əsasını təşkil edir. Təxmisdə “ömrünü qənimət tut”, “həyat qısadır”, “eyş-ışrətə qapılıb öz vəzifələrini unutma”, “qafil olmaqdan çəkin” kimi nəsihətamiz kəlamlar da öz yerini tutur.

Nəticə / Conclusion

Kışvərinin dili müasirləri ilə müqayisədə daha anlaşıqlı və sadə olmaqla yanaşı, obrazlı və dərin məna kəsb etməsi ilə fərqlənir. Bu xüsusiyyət onu oxucu kütləsinə daha da yaxınlaşdırır. Dövrünün ictimai və ədəbi həyatında nəsihətamiz, milli-mənəvi dəyərlərə söykənən əsərləri ilə seçilən şair, eyni zamanda, sufizmin fəlsəfi prinsiplərini poeziyasında estetik boyalarla təqdim etmişdir. Onun poetik dili zahirən sadə görünsə də, dərin fəlsəfi məzmununa görə fərqlənir. Kışvəri didaktik ənənəni yenidən işləyərək onu həm sufizmin fəlsəfi prinsipləri, həm də dövrün reallıqları vəhdətində verir. Buna görə də şairin əsərləri həm bədii, həm dini, həm də sosial-fəlsəfi baxımdan dəyərli nümunələrdir. Onun poetik irsi tədqiq olunmaq və yeni yanaşmalar işığında dəyərləndirilmək üçün zəngin bir qaynaqdır.

Ədəbiyyat / References

1. Araslı H. Füzuli sələflərindən Kışvəri. Nizami adına Ədəbiyyat və dil İnstitutunun “Əsərlər”i, II c. – Bakı, 1946, s.34-38.
2. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. 10 cildə, III c. – Bakı: Elm, 2020.
3. Demirci J. XV-XVI. yüzyl Azərbaycan Edebiyatının Önemli Bir Temsilcisi: Kışvəri. – Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafiya Fakültesi Türkoloji Dergisi, № 17, 2010.
4. Eyvazova R. Kışvəri divanının dili. – Bakı: Elm, 1983.
5. Kışvəri. Türk divanı (Tərtib edən: P. Kərimov). – Bakı: Nurlan, 2010.
6. Kışvəri. Əsərləri (Tərtib edən: C. Qəhrəmanov). – Bakı: Şərq-Qərb, 2004.
7. Sultonov T. “O'zbekistonda xorijiy tillar” ilmiy-metodik elektron jurnal. – Toşkent, № 2/2019.

Кишвари и его предшественники-поэты

(на основе Дивана на родном языке)

Кёнуль Ахмедова

Институт литературы имени Низами Гянджеви НАНА, диссертант

E-mail: ahmedovakonul@yahoo.com

Резюме. Нематуллах Кишвари, один из поэтов XV века, одаривших своими ценными стихами на родном языке развитие азербайджанской поэзии, отличался своеобразным поэтическим мировоззрением и манерой выражения. Его Диван лирических стихов на родном языке широко разошёлся и оказал сильное влияние на творчество многих поэтов. Наряду с такими поэтами, как Хабиби и Хатаи, занимающими особое место в азербайджанской поэзии, Кишвари был одним из достойных предшественников великого Физули. Вместе с тем большое значение имеет влияние узбекского поэта Алишера Навои на поэзию Кишвари. В творчестве Кишвари, характеризующемся ясным языком, плавным и ритмичным строем, под влиянием Навои явственно проявляются фонетические и морфологические элементы, свойственные джигатайскому турки. Наряду с назире на газали Алишера Навои, Кишвари написал 5 тахмисов и один на газаль джигатайского поэта Лютфи. Также имеются тахмисы поэта, написанные на газали османских поэтов Ахмеда Паши и Низами Гунави.

Ключевые слова: тахмис, предшественники, джигатайский турки, диван, поэтика